

Byggnadsminnesförklaring av posthuset, kv Borgmästaren 10, Gustaf Adolfs församling, Sundsvalls kommun

Länsstyrelsen i Västernorrlands län förklarar med stöd av 3 kap 1§ och 7§ lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen m m att posthuset, kv Borgmästaren 10, Gustaf Adolfs församling i Sundsvalls kommun, har övergått till att bli byggnadsminne enligt detta kapitel.

SKYDDSFÖRESKRIFTER

1. Den ursprungliga byggnaden får inte rivras, till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras
2. Kassahallens- och huvudentrés interiörer mot Köpmangatan skall bibehållas till sin karaktär. Förvanskande ingrepp får inte göras i ursprunglig fast inredning och dekorationer.
3. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras med byggnadsmaterial, färger och metoder på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
4. Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen lämna tillstånd till att byggnadsminnet ändras i strid med skyddsföreskrifterna.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Fastigheten förklarades 1994-01-20 i regeringsbeslut nr 9 för statligt byggnadsminne. Härvid fastställdes också de av riksantikvarieämbetet utarbetade skyddsföreskrifterna för byggnaden.

Enligt avtal mellan Staten och Postfastigheter AB övergick fastigheten 1994-03-01 med full äganderätt till Postfastigheter AB. Enligt 3 kap 1§ lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen skall ett statligt byggnadsminne som övergår till annan ägare än staten därmed utgöra ett byggnadsminne enligt denna lag. Länsstyrelsen skall enligt 3 kap 7§ samma lag i sådant fall utfärda förklaring om detta.

BESKRIVNING

1874 köpte dåvarande postmästaren i Sundsvall för Kungl. Generalpoststyrelsen räkning tomten nr 74 vid Nya Kyrkogatan, senare tomt nr 1 i kv Saturnus. 1883 avsynades det nybyggda trähuset i 2 våningar. 1888 brann posthuset ned till grunden i stadsbranden. Det ersattes med ett trevåningshus i sten med för den tiden typiskt avfasat hörn mot NV, där dock ingen entré var förlagd. Inom kvarteret hyrde snart telegrafverket in sig i fastigheten i SÖ. Redan 1946 började postverket leta efter tomter att bygga ett nytt posthus på. I kv Borgmästaren i stenstadens sydvästra del erbjöds man tomten nr 5 av stiftelsen Borgarhemmet. Stiftelsen, som bl a innehöll Sundsvalls Stads Fabriks- och Hantverksförening och Sundsvalls Köpmannaförening, hade under åren strax före sekelskiftet beslutat sig för att bygga ett "änke- eller gubbhus" för sina medlemmar, ett sk "borgarhem". Med hjälp av Sundsvalls stad och bidrag av privatpersoner lyckades man 1902 uppföra ett lågt stenhus med frontespisvåning efter ritningar av stadsarkitekten Natanael Källander. Ytterligare ett hus uppfördes 1924-25. Fastigheterna var vid tidpunkten för postverkets sonderingar omoderata och kostsamma i underhållet. Stiftelsen erbjöd dem sålunda till försäljning och postverket betalade 500 000 kronor för fastigheten. I oktober 1952 fick byggnadsstyrelsen tillstånd att uppföra ett nytt posthus. De gamla byggnaderna revs och arkitekten Lars Erik Lallerstedt, som just för postverkets räkning ritat ett posthus i Karlskrona, fick uppdraget att rita ett nytt sådant i Sundsvall. Arbetet beräknades kosta 4, 9 miljoner kronor. Entreprenör blev Byggnads AB Hallström & Nisses. Televerket köpte upp tomterna inom kvarteret Saturnus och rev den gamla postverksbyggnaden. Posthuset i Sundsvall stod klart 1955 och togs i bruk den 24 mars.

Posthuset uppfördes med två höga volymer, en femvåningar hög huvudbyggnad mot Köpmangatan och en fyra våningar hög vinkelställd byggnad mot Thulegatan-Norra järnväggsgatan. Volymerna bands ursprungligen ihop med en indragen länk i en våning med överljus för själva posthallen. Fönstren i denna del utformades som kassetter. Numera är den låga länken påbyggd med en våning och tillbyggd ut mot Thulegatan. Hela fasaden är dessutom klädd med skivor i grå marmor. Endast mot gården återstår de originella fönstren. De stora kontorsbyggnaderna utfördes med betongstomme och utvändig röd murtegeltyta. Mot Köpmangatan är muren indelad i kvadrater. Inom varje ruta sitter ett enluftsfenster i brunmålat trä med kopparbleck under. Murningen är utförd som munkförband runt om, dvs två långsidor och en kortsida, med sten av äldre dimension där stenen är plattare än idag och samtidigt längre. De platta taken skjuter ut med takfoten i betong över fasadkanten på ett markant sätt med vinkel snett uppåt. Betongen är perforerad med fasetter vars botten är blåmålad. I väster är både byggnaden mot Köpmangatan och Norra järnväggsgatan utförd med en slätputsad fasaddel.

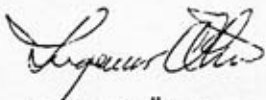
De bägge höga volymerna innehåller kontorsutrymmen, som genom åren nyttjats på olika sätt. Ursprungligen förlades brevbärfunktionen med sortering i den södra volymen och postens administration i den norra. Byggnaderna tänktes inrama en sluten gård varför man från Norra Järnväggsgatan kan köra in genom en gårdsport, men ingen byggnad har tillkommit på granntomterna i söder.

Huvudentrén är förlagd till Köpmangatan 19 där ett indraget parti i stål och glas flankeras av två pelare. Via trappor kommer man upp i själva posthallen där det ursprungligen låg kassaexpeditioner på ömse sidor mot Ö och V. En fondvägg utarbetades av konstnärerna Esaias Thorén och Sune Fogde med slingrande band och kantiga linjer i södra delen av posthallen. Hallen är numera ombyggd och kassaexpeditionerna har flyttats till södra delen, framför fondväggen. Fortfarande är dock den annorlunda golvläggningen fullt synbar med omväxlande svart och vit marmor i ett geometriskt avancerat zickzackmönster. I den norra väggen sitter ett brevinkast med taggig profil, påminnande om ett stiliserat frimärke, som förmodligen ursprungligen nyttjades, men idag ersatts av brevlådor utomhus. Taket i hallen är välvt, men med inverterad välvning så att den högsta punkten i bågformen nu är den lägsta.

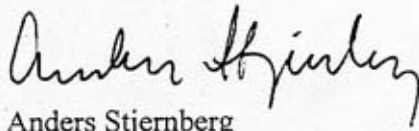
Förutom fondväggens bemålning avsattes ett belopp för konstnärlig utsmyckning även för utvändigt utsmyckning. Intill huvudentrén placerades en stor mosaik, som utfördes av 150 000 bitar från firman Augusto Contes i Stockholm. Konstnären Nils Wedel ville ge den lugna fasaden liv genom att gestalta livet på gatan i en kubistiskt inspirerad form.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Ingemar Öhrn jämte ledamöterna Ingvar Byström, Arne Englund, Ivan Enström, Sigge Godin, Anders Kempe, Kerstin Kristiansson, Elisabeth Lassen, Åsa Möller, Elvy Söderström, Sten-Olof Öberg, Anders Östrand, samt suppleanterna Hjördis Höglund, Jan Sjödin och Göran Sydhage.

I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Leif Byman, länsantikvarie Inger Liliequist, samt antikvarie Anders Stjernberg, föredragande.

Ingemar Öhrn

Anders Stjernberg

Kopia till:

Postfastigheter AB, Norra regionen, 851 95 Sundsvall
Riksantikvarieämbetet, kulturmiljöenheten
Länsmuseet-Västernorrland
Sundsvalls museum
Stadsbyggnadsnämnden, Sundsvalls kommun
PE
RäE, jur sek

För åtgärder enligt 3 kap 8§ kulturminneslagen

Inskrivningsmyndigheten vid Sundsvalls tingsrätt, Box 467, 851 06 Sundsvall
Överlantmätarmyndigheten i Västernorrlands län, Box 154, 871 23 Härnösand